

ואהבת עולם אהבתיך

סימי פיטרס Source Sheet by

ירמיהו ל"א:ב'-ו'

(ב) כֹּה אָמַר יְהוָה מֵצֵא חֵן בְּמִדְבָּר עִם שְׂרִידֵי חָרֵב הַלּוֹךְ לְהִרְגִיעוֹ יִשְׂרָאֵל: (ג)
מֵרְחוֹק יִהְיֶה נִרְאָה לִי וְאֶהְבֵּת עוֹלָם אֶהְבֵּתִיךְ עַל־כֵּן מִשְׁכַּתִּיךְ חֹסֵד: (ד) עוֹד
אֲבַנֶּךָ וְנִבְנִית בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל עוֹד תַּעֲדִי תַפְיֶיךָ וַיִּצְאָת בְּמַחְוֶל מִשְׁחָקִים: (ה) עוֹד
תִּטְעֵי כְרָמִים בְּהָרֵי שְׁמֵרוֹן נִטְעוּ נִטְעִים וְחִלְלוּ: (ו) כִּי יִשְׁׁיֹם קָרְאוּ נִצְרִים בְּהָר
אֶפְרָיִם קוֹמוּ וְנַעֲלֶה צִיּוֹן אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ: {פ}

רד"ק על ירמיהו ל"א:ב'

כה אמר ה' מצא חן במדבר. ענין זה דבק לענין הגאולה שאמר למעלה אמר
זה העם כבר מצא חן בעיני פעם אחרת כשהוצאתיו מגלות מצרים כי מצא חן
בעיני והיו עם שרידי חרב שהיו המצריים מתנכלים עליהם להמיתם
ולכלותם ואני הוצאתים מתוכם ומצאו חן בעיני במדבר שהולכתים במדבר
ארבעים שנה וכלכלתים במן בלא יגיעה ובלא עמל:
הלוך להרגיעו. ...הלוך ענינו כמו הלך כלומר האל הלך לפניהם במדבר
להמציא לו מרגוע כמו שאמר לתור להם מנוחה...

רד"ק על ירמיהו ל"א:ג'

מרחוק ה' נראה לי. הפסוק חלוק במענה ותשובה אומרת כנסת ישראל
בגלות למה שאמר האל מצא חן במדבר אמרה היא אמת הוא זה כי מזמן
רחוק ה' נראה לי אך עתה הסתיר פניו ממני בגלות ענה אותם האל ואהבת
עולם אהבתיך לא היתה אהבתי אליך לפי שעה אלא להיות האהבה לעולם:
על כן משכתיך חסד. ר"ל על כן משכתי לך חסדי ונראתי לך בכבודי על הר
סיני להיות אהבתי לך לעולם לא לזמן ואף על פי שעזבתך בגלות זה כמה
שנים עוד אבנך ונבנית וגו':

רד"ק על ירמיהו ל"א:ד'

עוד אבנך. כי העדה הפזורה כמו הבנין ההרוס שיתפזרו אבניו ועציו
וכשיבנה יתקבצו: בתולת ישראל. כי עוד תהיה כבתולה שלא נבעלה ולא

יבעלוך אדונים זולתי: עוד תעדי תפוך. כלומר מרוב הטובה תצאי ותשמחי בתפים ובמחולות והתפים יהיו כעדי לך:

רד"ק על ירמיי ל"א:ה'

עוד תטעי כרמים בהרי שמרון נטעו נטעים וחללו. דרך העולם לנטוע הכרמים בהרים כי יהיה מהם היין משובח ובהיותם פוחדים בארצם מאויביהם היו יראים לצאת לכרמים כל שכן לטעת...ועתה הבטיחם שיהיה להם שלוח גדולה ויטעו כרמים להם ויחללו בשנה הרביעית כמשפט פדיון פירות הכרמים ועושים אותן חולין ויהיו מותרין לזר לאכלן אחר החלול וזכר החלול לפי שהיא בשמחה ובשירים...ובזמן הפחד לא יעשה אדם הלולים ומה שזכר שמרון לפי שהיו שם בפחד האויב ימים רבים במצור ובמצוק:

ירמיהו ל"א:ז'-י"ד

(ז) כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה רְנֹו לְיַעֲקֹב שְׂמֵחָה וְצַהֲלֹו בְּרֹאשׁ הַגּוֹיִם הַשְּׁמִיעוּ הַלְלוּ וְאָמְרוּ הוֹשַׁע יְהוָה אֶת־עַמּוֹ אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל: (ח) הַנְּנִי מְבִיא אוֹתָם מֵאֶרֶץ צָפוֹן וְקִבְּצֹתִים מִיַּרְכְּתֵי־אֶרֶץ בָּם עֹנֵר וּפְסֹחַ הָרָה וּיְלַדְתִּי יַחְדָּו קָהֵל גְּדוֹל יָשׁוּבוּ הֵנָּה: (ט) בְּבֹכֵי יָבֹאוּ וּבְתַחֲנוּנִים אֹבִילִם אֹלֵיכֶם אֶל־נַחֲלֵי מַיִם בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל לֹא יִכְשְׁלוּ בָּהּ כִּי־הֵייתִי לְיִשְׂרָאֵל לְאָב וְאֶפְרַיִם בְּכָרִי הוּא: {פ} (י) שְׁמַעוּ דְבַר־יְהוָה גּוֹלִים וְהִגִּידוּ בְּאֵיִם מִמֶּרְחֹק וְאָמְרוּ מִזֶּרֶה יִשְׂרָאֵל יִקְבְּצֵנוּ וְשָׁמְרוּ כְרַעַה עֲדָרוֹ: (יא) כִּי־פָדָה יְהוָה אֶת־יַעֲקֹב וּגְאָלוֹ מִיַּד חֹזֶק מִמֶּנּוּ: (יב) וּבָאוּ וְרַנְּנוּ בְּמֵרוֹם־צִיּוֹן וְנִהְרְאוּ אֶל־טוֹב יְהוָה עַל־דָּגֶן וְעַל־תִּירֹשׁ וְעַל־יִצְהָר וְעַל־בְּנֵי־צֶאֱן וּבִקְרָר וְהִיטָה נַפְשָׁם כִּגֵּן רוֹה וְלֹא־יוֹסִיפוּ לְדַאֲבָה עוֹד: (יג) אָז תִּשְׂמַח בְּתוֹלָה בְּמַחֹל וּבְחָרִים וּזְקֵנִים יַחְדָּו וְהִפְכֹּתִי אֲבָלָם לְשִׁשׁוֹן וְנַחֲמֹתִים וְשִׂמְחֹתִים מִיְּגוֹנָם: (יד) וְרוּיִתִּי נִפְשׁ הַכֹּהֲנִים דָּשָׁן וְעַמִּי אֶת־טוֹבִי יִשְׂבְּעוּ נַאֲם־יְהוָה: {פ}

רש"י על ירמיהו ל"א:ט'

בבכי יבאו. על ידי תפלה ותשובה:

רד"ק על ירמיי' ל"א:ט'

בבכי יבאו. יש בכי של שמחה כמו וישק יעקב לרחל וישא קולו ויבך ויבך על צואריו עוד והדומים להם כן הוא זה מרוב שמחה שיבאו לארצם יבכו כי כמה שנים גלו ממנה: ובתחנונים אובילים. ענין חמלה ורחמים כמו חלו נא פני אל ויחנונו...

ירמיהו ל"א:ט"ו-י"ז

(טו) כַּה & אָמַר יְהוָה קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע נְהִי בְּכִי תִמְרוּלִים רָחֵל מִבְּכָה עַל-בְּנֵיהָ מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל-בְּנֵיהָ כִּי אֵינָנוּ: {ס} (טז) כַּה & אָמַר יְהוָה מִנְעִי קוֹלְךָ מִבְּכִי וְעֵינַיךָ מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר לְפַעֲלֹתֶיךָ נְאֻם-יְהוָה וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב: (יז) וְיִשְׁ-תִּקְנֶה לְאַחֲרֵיתֶךָ נְאֻם-יְהוָה וְשָׁבוּ בְּנִים לְגְבוּלָם:

בראשית רבה ע"א:ב'

...אמר רבי יצחק רחל היתה עיקרו של בית כמה שנאמר ורחל עקרה, עקרה רחל. אמר רבי אבא בר כהנא רב מסבין של לאה היו, לפיכך עושים רחל עקר, ורחל עקרה, רחל היתה עקרו של בית. תני רבי שמעון בן יוחאי, לפי שכל הדברים תלויין ברחל, לפיכך נקראו ישראל על שמה (ירמיה לא, טו): רחל מבכה על בניה. ולא סוף דבר לשמה, אלא לשם בנה (עמוס ה, טו): אולי יחנן ה' צבאות שארית יוסף. ולא סוף דבר לשם בנה, אלא לשם בן בנה, שנאמר (ירמיה לא, יט): הבן יקיר לי אפרים.

איכה רבה, פתיחתא כ"ד

... באותה שעה קפצה רחל אמנו לפני הקדוש ברוך הוא ואמרה רבונו של עולם, גלוי לפניך שיעקב עבדך אהבני אהבה יתרה ועבד בשבילי לאבא שבע שנים, וכשהשלימו אותן שבע שנים והגיע זמן נשואי לבעלי, יעץ אבי להחליפני לבעלי בשביל אחותי, והקשה עלי הדבר עד מאד כי נודעה לי העצה, והודעתי לבעלי ומסרתי לו סימן שיכיר ביני ובין אחותי כדי שלא יוכל אבי להחליפני, ולאחר כן נחמתי בעצמי וסבלתי את תאוותי ורחמתי על אחותי שלא תצא לחרפה, ולערב חלפו אחותי לבעלי בשבילי, ומסרתי לאחותי כל הסימנין שמסרתי לבעלי, כדי שיהא סבור שהיא רחל. ולא עוד אלא שנכנסתי תחת המטה שהיה שוכב עם אחותי והיה מדבר עמה והיא שותקת ואני משיבתו על כל דבר ודבר, כדי שלא יכיר לקול אחותי וגמלתי חסד עמה, ולא קנאתי בה ולא הוצאתיה לחרפה. ומה אני שאני בשר ודם עפר ואפר לא קנאתי לצרה שלי ולא הוצאתיה לבושה ולחרפה, ואתה מלך

חַי וְקַיִם, רַחֲמָן, מִפְּנֵי מָה קִנְאתָ לְעִבּוּדַת כּוֹכָבִים שְׂאִין בָּהּ מִמֶּשׁ, וְהַגְּלִיתָ בְּנֵי וְנִהְרְגוּ בַחֶרֶב וְעָשׂוּ אוֹיְבִים בָּם כְּרִצּוֹנָם. מִיַּד נִתְגַּלְגְּלוּ רַחֲמֵי שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמַר, בְּשִׁבִילְךָ רָחַל אֲנִי מִחֲזִיר אֶת יִשְׂרָאֵל לְמִקְוֹמָן, הֲדָא הוּא דְכִתִּיב (ירמיה לא, טו): כֹּה אָמַר ה' קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע נְהִי בְּכִי תִמְרוּרִים רָחַל מִבְּכָה עַל בְּנֵיהָ מֵאַנְהָ לְהִנָּחֵם עַל בְּנֵיהָ כִּי אֵינָנוּ. וְכִתִּיב (ירמיה לא, טז): כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלְךָ מִבְּכִי וְעֵינַיִךָ מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר לְפַעֲלֹתֶךָ וְגו', וְכִתִּיב (ירמיה לא, יז): וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֶךָ נְאֻם ה' וְשָׁבוּ בְּנִים לְגִבּוֹלָם.

ירמיהו ל"א:י"ח-כ'

(יח) שְׁמוֹעַ שְׁמַעְתִּי אֶפְרַיִם מִתְנוּדָד יִסְרַתְנִי וְאוֹסֵר כְּעַגְלָל לֹא לִמְדַּת הַשֶּׁבִּיב וְאֲשׁוּבָה כִּי אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי: (יט) כִּי-אַחֲרַי שׁוֹבֵי נַחֲמַתִּי וְאַחֲרֵי הַנְּדָעִי סִפְקַתִּי עַל-יָרֶךְ בְּשֵׁתִי וְגַם-נִכְלַמְתִּי כִּי נִשְׁאַתִּי חֲרַפְתָּ נְעוּרָי: (כ) הֲבֵן יִקִּיר לִי אֶפְרַיִם אִם יֵלֵד שְׁעֲשָׁעִים כִּי-מֵדֵי דְבָרֵי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד עַל-כֵּן הֵמוּ מֵעִילּוֹ רַחֵם אַרְחַמְנוּ נְאֻם-יְהוָה: {ס}

ילקוט שמעוני על נ"ך שט"ו:ג'

(ג) כל מקום שנאמר לי קיים לעולם. ... **כי מדי דברי בו** כי בודאי דבורי בו, דבר אל בני ישראל, צו את בני ישראל, ר' יודן בשם ר' שמואל בר נחמני משל למלך שהיה לו אפיקריסין והיה מצוה את עבדו וא"ל נערה וקפלה תן דעתך עליה, א"ל עבדו אדוני המלך מכל אפיקריסין שיש לך אי אתה מצוני אלא על זה, א"ל מפני שדבקה בבשרי, כן אמר למשה לפני הקב"ה רבש"ע משבעים אומות אוותנטיאות שיש לך אי אתה מצוני אלא על ישראל, ואל בני ישראל תאמר, ואל בני ישראל תדבר, אמור אל בני ישראל, דבר אל בני ישראל, ואתה תצוה את בני ישראל, כי תשא את ראש בני ישראל, א"ל מפני שהם דבוקים בי שנאמר **כי כאשר ידבק האזור אל מתני איש כן הדבקתי אלי וכו'.**

ירמיהו י"ג:א'-י"א

(א) כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי הַלְּוֹךְ וְקִנְיַת לֶךָ אֲזוּר פְּשִׁתִּים וְשִׁמְתוּ עַל-מִתְנֵיךָ וּבִמְיָם לֹא תִבְאָהוּ: (ב) וְאֶקְנֶה אֶת-הָאֲזוּר כַּדָּבָר יְהוָה וְאֲשֶׁם עַל-מִתְנֵי: {פ} (ג) וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי שְׁנִית לֵאמֹר: (ד) קַח אֶת-הָאֲזוּר אֲשֶׁר קִנִּיתָ אֲשֶׁר עַל-מִתְנֵיךָ וְקוּם לֶךָ פְּרֹתָה וְטַמְנָהוּ שָׁם בְּנִקְיַק הַסְּלַע: (ה) וְאַלְךָ וְאֲטַמְנָהוּ בַּפְּרֹת כַּאֲשֶׁר צִנְהָ יְהוָה אוֹתִי: (ו) וַיְהִי מִקֶּץ יָמַיִם רַבִּים וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוּם לֶךָ פְּרֹתָה וְקַח מִשָּׁם אֶת-הָאֲזוּר אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְטַמְנוֹ-שָׁם: (ז) וְאַלְךָ פְּרֹתָה וְאֶחָפְרָ וְאֶקַּח אֶת-הָאֲזוּר מִן-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר-טַמְנִיתוּ שָׁמָּה וְהִנֵּה נִשְׁתַּת הָאֲזוּר לֹא יִצְלַח

לכל: {פ}

(ח) ויהי דבר יהוה אלי לאמר: (ט) כה אמר יהוה ככה אשחית את גאון יהודה ואת גאון ירושלים הרב: (י) העם הזה הרע המאנים * לשמוע את דברי ההלכים בשררות לבם וילכו אחרי אלהים אחרים לעבדם ולהשתחנות להם ויהי כאזור הזה אשר לא יצלח לכל: {ס} (יא) כי כאשר ידבק האזור אל מתני איש פן הדבקתי אלי את כל בית ישראל ואת כל בית יהודה נאם יהוה להיות לי לעם ולשם ולתהלה ולתפארת ולא שמעו:

ילקוט שמעוני על נ"ך שט"ו:ד'

(ד) על כן המו מעי לו. כשישראל מזכירים להקב"ה מעיהם הומים לו שנאמר אזכרה אלהים ואהמיה, דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו (שיר השירים ה'ד') וכשהקב"ה מזכיר את ישראל מעיו הומים עליהם שנאמר כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו:

ירמיהו ל"א:כ"א-כ"ב

(כא) הציבי לך צינים שמי לך תמרורים שתי לבך למסלה דרך (הלכתי) [הלכת] שובי בתולת ישראל שבי אל עריך אלה: (כב) עד מתי תתחמקין הבת השובבה כי ברא יהוה חדשה בארץ נקבה תסובב גבר: {פ}

רש"י על ירמיהו ל"א:כ"א

הציבי לך ציונים. סימנים בדרכי אבותיך הטובים: תמרורים. תמרים קטנים נטועים לסימן בדרך ופשוטו של מקרא עשי סימנים לדעת הדרך שהלכת בה מארץ ישראל לבבל שתחזירי באותו דרך כלומר כי ודאי תשובי משם: דרך הלכת. הלכתי כתיב וכל מקום שהלכת הלכתי אני עמך ויונתן תרגם שימי לך תמרורים התפלל במרר נפשך...

רש"י על ירמיהו ל"א:כ"ב

תתחמקין. תסתרי ממני שאת בושה לשוב אלי מפני דרכך הנה חדשה נבראת בארץ שהנקבה תחזור אחר הזכר לבקשו שישאנה לשון ואסובבה בעיר אבקשה וגו' (שיר השירים ג'ב'); ומשום רבי יהודה הדרשן שמעתי נקבה תסובב להיות גבר, אני נתתיך כבת הנוטלת עישור נכסים שבעה אומות משבעים סוף שתטלי הכל כבן זכר שהוא יורש הכל:

רש"י על ירמיהו ל"א:כ"ו

על זאת הקיצותי. כך אמר ירמיה כל מה שהייתי ישן ונרדם בנבואת פורענות בנבואה הזאת הקיצותי מתרדמתי: **ערבה**. נעמה:

ירמיהו ל"א:כ"ג-ל"ד

(כג) כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד יֹאמְרוּ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וּבְעָרָיו בְּשׁוֹבֵי אֶת־שְׁבוֹתָם יְבָרְכֶה יְהוָה נוֹה־צֶדֶק תֵּר הַקָּדֹשׁ: (כד) וַיָּשׁוּבוּ בָּהּ יְהוּדָה וְכָל־עָרָיו יַחְדָּו אֶפְרַיִם וְנַסְעוּ בְּעֵדֶר: (כה) כִּי הָרִוּיִתִי נֶפֶשׁ עֵיפָה וְכָל־נֶפֶשׁ דָּאֲבָה מְלֹאתִי: (כו) עַל־זֹאת הִקִּיצְתִּי וְאָרְאָה וּשְׁנַתִּי עָרְבָה לִי: {ס} (כז) הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וְזָרַעְתִּי אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה וְזָרַע אָדָם וְזָרַע בְּהֵמָה: (כח) וְהָיָה כַּאֲשֶׁר שָׁקַדְתִּי עֲלֵיהֶם לִנְתוֹשׁ וּלְנִתּוֹץ וּלְהַרְסׁ וּלְהַאֲבִיד וּלְהַרְעׁ כֵּן אֲשַׁקֵּד עֲלֵיהֶם לִבְנוֹת וּלְנִטֵּעַ נְאֻם־יְהוָה: (כט) בְּיָמִים הָהֵם לֹא־יֹאמְרוּ עוֹד אָבוֹת אֲכָלוּ בָסֶר וּשְׁנֵי בָנִים תִּקְהִינָה: (ל) כִּי אִם־אִישׁ בְּעוֹנוֹ יָמוּת כָּל־הָאָדָם הָאֲכַל הַבָּסֶר תִּקְהִינָה שְׁנָיו: {ס}

רד"ק על ירמיהו ל"א:כ"ו

על זאת הקיצותי... הפסוק הזה הם דברי הנביא כי הנבואה תבא ברוב לנביאים בחלום... הקיצותי ואראה וכבר ראיתי בחלום הנבואה זאת הנחמה ומתוכה הקיצותי ושמחתי וכששבתי אחר כן שנתי ערבה לי מתוך השמחה הפך ושנתי נהיתה עליו (דניאל ב, א)...

רש"י על ירמיהו ל"א:כ"ז

זרע אדם וזרע בהמה. הטובים והסכלים שבהם אני אזרעם כולם להיות זרע שלי, זרע אדם וזרע בהמה תרגם יונתן אקימינון כבני אנשא ואצלחינון כבעיר' שאין עונותיה נפקדין עליה:

רד"ק על ירמיהו ל"א:כ"ז

הנה, זרע אדם וזרע בהמה. פירוש אשימם כזרע שמפרוטה אחת יצאו כמה פרוטות: האדם והבהמה. כמו ברוך פרי בטןך ופרי בהמתך ופרי אדמתך אחר שאמר וזרעתי ר"ל שהוא ישים בהם ברכתו וירבם ולא תהיה בהם משכלה...

ירמיהו א':ט'-י'

(ט) וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יְדֹוּ וַיַּגַּע עַל־פִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִנֵּה נָתַתִּי דְבָרִי בְּפִיךָ: (י)
רֵאֵה הַפְּקֻדֹתֶיךָ & הַיּוֹם הַזֶּה עַל־הַגּוֹיִם וְעַל־הַמַּמְלָכוֹת לְנִתּוּשׁ וּלְנִתּוּץ
וּלְהֶאֱבִיד וּלְהַרְגֹס לְבָנוֹת וּלְנָטוּעַ: {פ}

רד"ק על ירמיהו ל"א:כ"ט

לא יאמרו עוד אבות אכלו בוסר ושני בנים תקהינה. משל הוא לחוטא כמו
שאמרו קדמוניהם אבותינו חטאו ואינם ואנחנו עונותיהם סבלנו (איכה ה':ז')
ואמת הוא כי ממדת הבורא יתברך פוקד עון אבות על בנים וזה המדה היא
כשאוחזין הבנים מעשה אבותיהם אז יתחברו עונות האבות עם עונות הבנים
ויפקדו על הבנים עון האבות עם עונותיהם וזה אינו אלא בחטא עכו"ם וכיוצא
בו חטא גדול והאל הבטיח את ישראל כי לעתיד יהיה לבבם שלם עם ה'
ומלאה הארץ דעה את ה' וימעטו החוטאים ואף החוטאים בזמן ההוא לא
יחטאו חטא גדול שאפילו להם עצמן יאריך העונש כמו שאמר והחוטא בן
מאה שנה יקלל כל שכן שלא יענש הבן בחטא אביו אפילו יחטא כאביו לפיכך
האוכל הבוסר תקהינה שניו ובוסר הוא הפרי שלא נגמר בשולו והאוכלו
שניו קהות ובספר יחזקאל נאריך עוד בזה הענין בעזרת האל: